

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
DOMENIUL CONTABILITATE

Contributions in Auditing and Governance

Rezumatul tezei de abilitare

Candidat:

Cristina BOȚA-AVRAM

Doctor in Contabilitate, Conferențiar universitar

Universitatea Babeș-Bolyai

2017

REZUMAT

Prezenta teză de abilitare sintetizează activitatea de cercetare a candidatei după susținerea tezei de doctorat la Universitatea Babeș-Bolyai și confirmată prin Ordinul Ministrului Educației, Cercetării și Inovării nr. 3658 din 10.04.2009.

Teza de abilitare cuprinde o parte de introducere unde este ilustrată o scurtă prezentare a liniilor directoare care au ghidat evoluția și dezvoltarea științifică, profesională și academică a autoarei, precum și două părți principale, și anume prima parte care evidențiază contribuțiile științifice ale candidatei în domeniul auditului și guvernantei, iar cea de-a doua parte prezintă liniile directoare pe care candidata le are în vedere pentru dezvoltarea viitoare a carierei academice, inclusiv direcții viitoare de cercetare.

Prima parte a tezei de abilitare este destinată prezentării unei sinteze a principalelor contribuții semnificative ale candidatei în domeniul auditului și al guvernantei. Această prezentare a principalelor realizări științifice este grupată pe două secțiuni, ilustrând investigarea a două mari direcții de cercetare: *Secțiunea A* – Contribuții în domeniul auditului și rolul acestuia în guvernanta corporativă și *Secțiunea B* – Contribuții în domeniul guvernantei.

Secțiunea A este rezervată trecerii în revistă a principalelor rezultate ale activității de cercetare dedicată investigării rolului și responsabilităților funcției de audit în contextul guvernantei corporative, dar și bunele practici de audit care ar trebui adoptate în scopul asigurării unei guvernante corporative eficiente și efective. Aceste rezultate ale candidatei au fost obținute ca urmare a realizării obiectivelor asumate prin proiectul de cercetare postdoctorala.

Prima parte a Secțiunii A este dedicată unei analize complexe a funcției de audit în viziunea codurilor de guvernanta corporativă de la nivel european. În cadrul acestei prime subsecțiuni, sunt prezentate rezultatele analizei de conținut de o manieră exhaustivă a tuturor celor 27 de coduri de guvernanta corporativă de la nivel european, din perspectiva funcției de audit cu toți cei trei piloni ai săi: audit financiar, audit intern și comitetul de audit. Rezultatele analizei au relevat faptul că la nivelul codurilor de guvernanta corporativă de la nivel european, importanța acordată funcției de audit nu este uniformă, existând țări membre UE unde rolul și semnificația auditului intern în contextul guvernantei corporative este superficial definită, dar și țări unde auditul intern își are locul binemeritat în contextul guvernantei corporative. În ceea ce privește comitetul de audit, acesta se bucură de o mult mai largă atenție, în contextul codurilor de guvernanta europene, chiar dacă se poate observa însă un spectru foarte larg de recomandări cu privire la structura, experiența și rolul membrilor comitetul de audit, cu un grad mare de variație

de la țară la alta. Același grad ridicat de variație între recomandările codurilor de guvernare europene s-a putut observa și la nivelul auditului financiar (extern), mai ales în ceea ce privește criteriile de independență pe care ar trebui să le respecte auditorul extern în contextul unei bune guvernare corporative.

În cea de-a doua parte a acestei secțiuni am prezentat metodologia pe care am dezvoltat-o cu scopul de a măsura și evalua calitatea practicilor de audit utilizate de către entitățile listate pe piețele principale de capital, în contextul guvernării corporative. Având ca și bază o activitate extinsă de documentare, un prim obiectiv științific a fost acela de a identifica care sunt cele mai importante criterii care ar trebui să caracterizeze practicile de audit într-un cadru de guvernare corporativă eficientă. Ulterior, am procedat la dezvoltarea unei metodologii de scoring pentru a evalua practicile de audit utilizate de către entitățile listate pe principalele piețe de capital de la nivel european, ca și entități componente ale celor mai semnificativi indici bursieri europeni. Astfel, s-a reușit punerea în evidență a principalelor caracteristici ale practicilor de audit de la nivel european, în contextul guvernării corporative, pentru ca ulterior acestea să fie încorporate într-un cadru integrat de bune practici de audit recomandat entităților economice, preocupate de asigurarea unei guvernare corporative eficiente.

Cea de-a doua Secțiune B sumarizează rezultatele activității științifice din ultimii ani, după finalizarea proiectului de cercetare postdoctorală și sintetizează principalele contribuții în domeniul guvernării.

În prima parte a Secțiunii B, am analizat prin intermediul unor abordări empirice de tip transnațional, relația care se poate identifica între guvernarea la nivel de țară și guvernarea corporativă, prin utilizarea unor eșantioane foarte largi de țări, pentru a asigura o cât mai bună reprezentare geografică și astfel o relevanță mai mare a rezultatelor obținute. Rezultatele obținute pun în evidență faptul că cele mai determinante caracteristici ale guvernării publice asupra eficacității consiliilor de administrație sunt acelea legate de respectul pe care cetățenii și statul îl au pentru respectarea regulilor și cadrului legislativ, dar și funcționarea eficientă a instituțiilor publice care coordonează interacțiunea economică și socială cetățeni și stat. Aceste caracteristici ale guvernării publice (*Eficiența cadrului legislativ; Eficiența guvernului; Statul de drept; Controlul corupției*) au fost identificate ca fiind determinante asupra mediului de afaceri, în timp ce alte caracteristici (*Voce și responsabilitate; Stabilitate politică*) au fost evidențiate ca și mai puțin semnificative pentru eficacitatea consiliilor de administrație, mai ales pentru țările din afara Europei și Americii de Nord și Centrale, dar și pentru țările din categoriile de venituri mai reduse.

Ulterior, am analizat impactul guvernancei publice asupra protecției investitorilor, prin intermediul unor analize de tip cross-country. Rezultatele obținute confirmă că cele mai influente dimensiuni ale guvernancei publice asupra protecției investitorilor sunt cele legate de abilitatea guvernului de a asigura un cadru de politici solide și eficiente. Pe de altă parte, stabilitatea politică a fost identificată ca fiind relevantă pentru țările din categoria celor dezvoltate, din Europa și America, care fac parte din categoriile de țări cu venituri mari. Studiile realizate în acest domeniu furnizează rezultate empirice relevante care atestă relația care există între guvernarea publică și protecția investitorilor. O concluzie semnificativă a acestor studii relevă impactul guvernancei de la nivelul sectorului public asupra protecției investitorilor, chiar dacă acest impact se resimte diferențiat pentru țările din categoria celor cu venituri ridicate comparativ cu țările din categoria celor cu venituri reduse. Deși, în mod evident, relația dintre guvernarea publică și protecția investitorilor depinde de categoria de venituri și dezvoltare economică, totuși s-au mai identificat și alți factori care pot altera această relație, iar originea sistemului legal joacă un rol important în acest sens.

În cea de-a doua parte a Secțiunii B, am investigat influența guvernancei publice asupra mediului de afaceri și asupra antreprenoriatului, utilizând analize empirice de tip cross-country. Rezultatele analizei relevă că dimensiunile guvernancei publice sunt factori determinanți pentru mediul de afaceri, chiar dacă această influență este resimțită diferit de către economiile țărilor dezvoltate comparativ cu țările cu un grad mai redus de dezvoltare economică. De asemenea, rezultatele au evidențiat necesitatea asigurării unui mediu politic stabil și a unei guvernări eficiente preocupată de formularea unor politici solide și eficiente pro-business, astfel încât să se favorizeze dezvoltarea sectorului privat și a antreprenoriatului. Analizând influența tipului de sistem legal asupra ușurinței de a face afaceri, concluzia este ca fiecare guvern ar trebui să fie conștient atât de avantajele, cât și de dezavantajele care sunt specifice propriului sistem legal, căutând în același timp soluții pentru a promova un cadru legislativ care să asigure o stimulare reală a mediului de afaceri și dezvoltării economice.

Cea de-a treia parte a Secțiunii B prezintă rezultatele obținute în urma analizei impactului guvernancei publice asupra standardelor de audit și raportare financiară. Prin utilizarea unui eșantion de 132 de țări, cu date macroeconomice pentru perioada 2009-2011, rezultatele empirice relevă că cele mai relevante dimensiuni ale guvernancei publice pentru standardele de audit și raportare financiară și procesul de asimilare al acestora sunt cele date de eficiența guvernului, statul de drept și calitatea cadrului legislativ. De asemenea, a fost investigată și relația dintre educația de business și trainingul oferit de instituțiile de profil și standardele de audit și raportare financiară și procesul de

implementare al acestora. Realizarea unei analize empirice bazată pe utilizarea unui eșantion de 132 de țări, cu date macroeconomice pentru perioada 2009-2011 furnizează suficiente dovezi empirice care să ateste influența semnificativă pe care o exercită educația de business asupra standardelor de audit și raportare financiară.

În final, ultima parte a Secțiunii B prezintă rezultatele obținute în urma investigării relației dintre anumiți factori de la nivel macro (cum ar fi guvernanta publică, sistemul politic și cel legal, etc.) și comportamentul etic al firmelor. Folosind un eșantion vast transversal pe o perioadă de 9 ani (2006-2014), am construit o bază de date de tip panel cu date din 122 de țări, luând în considerare 20 de variabile independente posibile și doi factori structurali: stadiul de dezvoltare economică și originea sistemului legal. Rezultatele obținute sugerează că pentru țările cele mai dezvoltate factorii cei mai influenți asupra comportamentului etic al firmelor sunt deturnarea fondurilor publice, favorizarea anumitor decizii ale oficialilor guvernamentali de către anumite părți interesate, controlul corupției și disponibilitatea serviciilor de cercetare și instruire în educația de business. Pe de altă parte, pentru economiile mai puțin avansate, rezultatele sugerează că protecția proprietății intelectuale este cel mai influent factor. Constatările noastre sugerează, de asemenea, că indiferent unde se desfășoară afacerea în lume, deturnarea fondurilor publice este forța motrice care influențează comportamentul etic al managerilor de afaceri.

Partea a doua a tezei de abilitare prezintă perspectivele cu privire la activitatea de cercetare și didactică a autorului. Agenda de cercetare pe termen mediu constă în analiza valorii adăugate a auditului de performanță la nivelul sectorului public, în contextul unei bune guvernante publice, precum și explorarea complexului de factori determinanți asupra modului de asimilare și implementare al standardelor de audit și raportare financiară și al comportamentului etic al firmelor, utilizând o perspectivă globală și transnațională. Aceste subiecte de cercetare presupun adoptarea unei abordări interdisciplinare, urmărind să contribuie la identificarea celor mai importante mecanisme ale guvernantei, ale sistemului politic și legal cu impact semnificativ asupra mediului de afaceri, standardelor de audit și raportare financiară și asupra comportamentului etic al managerilor în derularea afacerilor.

În cea de-a treia parte a tezei de abilitare este prezentată lista de referințe bibliografice.